

РОЛЬ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ДО МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ)

Голуб Н. М., Проценко Л. І.

У статті розглядається питання про значення методу проектів у формуванні майбутнього вчителя-словесника, наведено приклади використання проектних технологій як засобу контролю самостійної роботи студентів.

Ключові слова: метод проектів, методи навчання, навчальний проект, проектні технології, креативне мислення.

В статье рассматривается вопрос о значении метода проектов в формировании будущего учителя-словесника, приведены примеры использования проектных технологий как средства контроля самостоятельной работы студентов.

Ключевые слова: метод проектов, методы обучения, учебный проект, проектные технологии, креативное мышление.

The article addresses the question of the project method importance in the development of prospective teacher-philologist and gives examples of using the project technologies as a means of students' independent work control.

Key words: project method, teaching methods, school project, project technologies, creative thinking.

Проблема становлення майбутнього вчителя вимагає пошуку нових підходів: засобів і методів формування творчої особистості, здатної до саморозвитку, самовдосконалення, самостійності в прийнятті рішень.

Це спонукає до інноваційних підходів у викладанні методики української мови у вищій школі, орієнтує на формування такої особистості, яка є носієм мови, володіє лінгвістичними знаннями та високим рівнем мовленнєвої культури.

Як зазначає Н. Остапенко, лінгвометодична підготовка майбутніх учителів являє собою цілісну систему, основним компонентом якої є методи навчання, зокрема ті, що спрямовані на оволодіння вміннями моделювати, прогнозувати й проектувати педагогічні ситуації на різних етапах навчання [6].

Останнім часом у дидактиці та лінгводидактиці заслуговує на увагу метод проектів, який, на думку Л. Кратасюк, є визначальним у розвитку креативного мислення й використовується в процесі інтерактивного навчання [3].

У зв'язку з потребами суспільства в особистості, яка здатна самостійно мислити, знаходити й розв'язувати проблеми в різних галузях, прогнозувати висновки, установлювати причиново-наслідкові зв'язки, проектна діяльність набуває широкої популярності.

Ця технологія не є принципово новою в дидактиці та лінгводидактиці. Вона була розроблена у 20-х рр. XX ст. американським педагогом В. Кілпатріком як практична реалізація концепції інструменталізму Дж. Дьюї (1859–1952 рр.) – американського філософа-прагматика, психолога й педагога, якого вважають основоположником методу проектів [5].

На думку В. Кілпатріка, метод проектів збагачує людину позитивним досвідом, тому результати роботи забезпечують подальший успіх як у навчальному закладі, так і в житті [5]. Організація та здійснення навчання за методом проектів розглядалися також у працях зарубіжних учених: Є. Коллінгса, Л. Левіна, Д. Пітта, С. Шацького та ін.

В Україні інтерес до методу проектів з'явився в 90-х рр. XX ст. На початку XXI ст. тенденція пошуку нових технологій закріпилася в практиці викладання різних навчальних дисциплін, зокрема й у лінгводидактиці.

Проблеми проектної діяльності досліджувалися в працях Р. Гуревича, О. Коберника, Н. Матяш, М. Павлової, Є. Павлютенкової, Є. Полат, Г. Селевка, В. Симоненко, І. Сисоєвої, М. Романовської, О. Фураєвої та ін.

У дидактиці та лінгводидактиці існують такі погляди на проект:

- проект – це навчальний метод (Г. Ващенко, О. Пометун, Г. Сиротенко, Є. Полат, Н. Виноградова, Н. Лавриненко, Н. Пахомова, І. Єрмаков, Н. Браташ, Н. Голуб);
- це технологія (О. Когут, О. Кучерук, Т. Донченко, О. Дороніна, Н. Подранецька, Л. Василенко, Ю. Осмаловський, Т. Ковальова);
- це діяльність: пошукова, цілісна, проектна (Л. Варзацька, Є. Євдокімова, І. Єрмаков) [1; 3; 4; 8].

Як зазначають Є. Полат, Н. Остапенко, метод проектів являє собою певну сукупність навчально-пізнавальних прийомів, що дозволяють розв'язати ту чи іншу проблему в результаті самостійних дій учасників навчального процесу з обов'язковою презентацією цих результатів [6; 9].

Більшість дослідників вважають цю технологію "універсальною", тому що вона синтезує проблемний, дослідницький та пошуковий методи навчання [2; 3; 4; 8].

Отже, метод проектів займає важливе місце в методиці вищої школи, яка орієнтована на розвиток творчої особистості, здатної до саморозвитку, самовдосконалення.

Мета статті – з'ясувати роль методу проектів у формуванні майбутнього вчителя-словесника на заняттях із лінгводидактики вищої школи.

У вишах переважають традиційні методи навчання: лекція, бесіда, вправи, робота з науковими джерелами тощо. Вони забезпечують розвиток пізнавальної активності та самостійності студентів, але привчають до репродуктивного підходу в засвоєнні знань, стереотипності в діяльності. Саме метод проектів дає досвід творчого підходу до розв'язання навчальних завдань, допомагає оволодіти креативними методами мислення, а в майбутньому формує ініціативного вчителя.

Навчальний проект – це організаційна форма роботи, яка спрямована на засвоєння програмового матеріалу та є складовою самостійної роботи студентів із методики української мови.

Мета проектів із лінгводидактики:

- створювати особливе розвивальне середовище;
- підвищувати пізнавальну мотивацію навчання;
- упроваджувати інтерактивні технології;
- формувати вміння й навички самостійної колективної, групової та індивідуальної пошукової діяльності;

- створювати ситуацію успіху в майбутній професії вчителя-словесника.

Вимоги до проектів:

- конкретизація мети, завдань і змісту проектів;
- чітке планування етапів роботи;
- формування вмінь самостійного навчання, добору й пошуку інформації, дослідження матеріалів;
- практична, теоретична, пізнавальна значущість передбачуваних результатів;
- використання дослідницьких методів.

У дидактиці та лінгводидактиці існують різні підходи до класифікації проектів, зокрема, О. Пехота виділяє такі: дослідницькі, творчі, ігрові, інформаційні, практично-орієнтовані [7]. Найповнішою у вітчизняній педагогіці є запропонована Є. Полат, М. Бухаркіною та ін. [9]. Вона може бути застосована до проектів, що використовуються в лінгводидактиці, які класифікуються за такими критеріями [9]:

- **за методом, що домінує в проекті:** дослідницькі, творчі, прикладницькі, ігрові, інформаційні, практико-орієнтовані;

- **за характером контактів:** внутрішні (регіональні), міжнародні;
- **за кількістю учасників:** особові (індивідуальні), парні, групові;
- **за тривалістю проведення:** короткотривалі, середньої тривалості, довгострокові тощо.

Виділяють такі **етапи роботи над проектом:**

1. Підготовчий етап:

- визначення теми, мети й змісту;
 - планування діяльності, визначення джерел, засобів збору та методів аналізу інформації.
2. Передбачення можливих результатів.
3. Збір та систематизація дібраного матеріалу.
4. Узагальнення зібраних результатів, формування висновків.
5. Презентація проекту (залежно від змісту та форми виконання).

Пропонуємо одну із форм самостійної роботи з методики навчання української мови за кредитно-модульною системою з використанням методу проектів. Студентам пропонується на вибір список проектів із однієї з тем часткової методики, а саме: "Методики вивчення лексики та фразеології".

Проекти з методики навчання української мови

№ з/п	Назва проекту	Зміст та форма виконання	Тип проекту	Кількість балів
1	Сучасний урок української мови	Складання плану-конспекту уроку, виготовлення наочності та проведення уроку в школі	Творчий, індивідуальний	20
2	Навчаючи – учусь	Складання плану-конспекту уроку, виготовлення наочності, проведення уроку в школі та його відеозйомка й представлення на диску	Творчий, груповий	20+5
3	Сучасні інформаційні технології в навчанні української мови	Підготовка презентації до вказаної теми	Творчий, індивідуальний	10
4	Цікаве в навчанні лексики та фразеології	Система тренувальних вправ (10); лінгвістичні	Практико-орієнтований, іг-	10

		ігри (10)	ровий, індивідуальний	
5	Креативна фразеологія	Малюнки із зашифрованим фразеологізмом (10)	Творчий, ігровий, індивідуальний	10
6	Народження й життя фразеологізму	Укладання словника фразеологічних синонімів (антонімів) (10)	Практико-орієнтований, дослідницький, індивідуальний	10
		Укладання словника фразеологізмів із поясненням їх походження (10)		10
7	Сторінками передового педагогічного досвіду в навчанні лексикології та фразеології	Опис передового педагогічного досвіду (1)	Практико-орієнтований, дослідницький, індивідуальний	10
8	Методичні рекомендації щодо вивчення лексикології та фразеології в школі	Аналіз статей із фахових журналів "Диво-слово", "УМЛШ" тощо й вироблення методичних рекомендацій (2)	Практико-орієнтований, дослідницький, індивідуальний	10
9	Креативні ідеї у вивченні мови	Складання власного розгорнутого плану-конспекту уроку з виготовленням наочності (електронний та паперовий носії)	Творчий, індивідуальний	15
10	Цікаве в позакласній роботі з лексикології та фразеології	Сценарій виховного заходу, заняття гуртка, факультативного заняття (електронний та паперовий носії)	Творчий, індивідуальний	15

Термін виконання – один місяць. Презентація проектів здійснюється на підсумковому занятті, структура якого складається:

- організаційний момент;
- повідомлення теми й завдань;
- презентація проектів за схемою (теза – аргумент – ілюстрація). захист уроків проводиться як лабораторне заняття в базовій школі й передбачає спостереження та аналіз;
- підбиття підсумків;
- рефлексія (самоаналіз "Чи доцільно працювати за методом проектів?").

Отже, аналіз наукових праць та практична апробація методу проектів дає можливість дійти висновків, що:

- метод проектів – важлива складова педагогічного процесу, яка сприяє розвитку творчих здібностей студентів, професійних навичок, самостійності в здобутті знань;
- дана технологія активізує інтелектуальну та емоційну складову особистості, розвиває цілеспрямованість та наполегливість, дослідницькі вміння;
- наближає до реальних умов майбутньої професійної діяльності, розширює інформаційний простір та адаптує до соціуму.

Література

1. Браташ Н. Метод проектів у програмі сприяння науковій творчості учнів / Н. Браташ // Завуч. – 2004. – № 34 (220). – С. 2–5.
2. Ващенко Г. Загальні методи навчання : підручник для педагогів / Г. Ващенко. – К., 1997. – 415 с.
3. Кратасюк Л. Метод проектів у системі особистісно зорієнтованої мовної освіти / Л. Кратасюк // Українська мова і література в школі : Науково-методичний журнал. – 2010. – № 4. – С. 10–14.
4. Кучерук О. А. Перспективні технології навчання в шкільному курсі української мови : навчальний посібник / О. А. Кучерук. – Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – 182 с.
5. Олькерс Ю. История и польза метода проектов / Ю. Олькерс // Метод проектов. Серия "Современные технологии университетского образования"; вып. 2 / БГУ. – Мн. : РИВШ БГУ, 2003. – С. 16–38.
6. Остапенко Н. Місце моделювання як методу навчання в педагогічному проектуванні: (на матеріалі лінгвометодики вищої школи) / Н. Остапенко // Українська мова і література в школі: Науково-методичний журнал. – 2004. – № 6. – С. 41–46.
7. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін. ; за заг. ред. О. М. Пехоти. – К. : А.С.К., 2001. – 256 с.

8. Подранецька Н. Застосування проектних технологій на уроках української мови та літератури як один із напрямків розвитку мовної особистості / Н. Подранецька // Українська мова і література в школі. – 2006. – № 4. – С. 22–25.

Полат Е. С. Метод проектов на уроках иностранного языка // Иностранные языки в школе. – 2000. – № 2. – С. 3–10